

Praktijktafel Twee is meer, 30 oktober 2015, Antwerpen

Inleiding: door Chris Haesendonckx (Samenlevingsopbouw Antwerpen) en Laura Pyl (Recht-op Antwerpen)

Op een dag zwom de walrus met trage slagen langs de rivier de vijver in.

Het was windstil die dag, het water glinsterde in de zon en in het riet rustte de walrus uit. Hij stak zijn hoofd boven water, keek om zich heen en zag de kikker zitten.

'Neemt u mij niet kwalijk', zei de walrus, 'maar komt het u hier bekend voor?'

'Ja zeker', zei de kikker.

'Mij niet', zei de walrus en hij wrong wat water uit zijn snor.

De kikker keek hem met grote ogen aan.

'Dat alles zegt mij niets', zei de walrus en wees met een breed gebaar om zich heen.

'Dat is riet', zei de kikker, 'en dat is kroos'.

'En ik?' zei de walrus en keek de kikker met een sombere blik aan.

'Nee', zei de kikker. 'Ik weet niet wie u zou kunnen zijn.'

'De walrus', zei de walrus.

'Ik ben de kikker', zei de kikker.

Geruime tijd wisten zij niet wat te zeggen. Toen schraapte de kikker zijn keel en vroeg: 'Bent u op weg ergens heen?'

'Nee', zei de walrus. 'Ik zwom zo maar wat rond'.

'O', zei de kikker.

'Ik ben bang dat ik te veel één kant heb aangehouden'.

'Zat u aan iets anders te denken?' vroeg de kikker.

'Misschien wel', zei de walrus.

'Dat overkomt mij ook zo vaak', zei de kikker. 'Dan ben ik rustig aan het kwaken en dan denk ik aan iets anders en dan kwaak ik opeens de raarste dingen.'

'Ja', zuchtte de walrus.

'Aan wat voor andere dingen denkt u zo in het algemeen?', vroeg de kikker. 'Ik meestal aan kroos of taart of vleugels'.

Bij het woord vleugels gleed er een schaduw over zijn gezicht en zweeg hij.

'Nee', zei de walrus, 'als ik aan iets anders denk, denk ik aan niets of hooguit aan de woestijn.'

'Aan de woestijn??' vroeg de kikker.

'Ja, bestaat die eigenlijk? Vroeg de walrus. 'Nu ik u toch ontmoet...'

De kikker haalde zijn schouders op, en zo praatten zij nog urenlang door.

Toen de zon onderging, nodigde de kikker de walrus uit om bij hem te blijven slapen.

'Doet u nog iets aan geluid?' vroeg de kikker toen zij die avond aan de soep zaten. 'Ik bedoel kwaken of krijsen of zo iets?'

'Ik geloof het niet,' zei de walrus.

'Ook niet piepen?' vroeg de kikker. 'Bijna iedereen piept wel.'

Maar de walrus schudde zijn hoofd.

'Vindt u het dan goed als ik u iets voorkwaak, speciaal voor u?' vroeg de kikker.

'Nee, nee, ja natuurlijk,' zei de walrus, 'gaat uw gang'.

De kikker kwaakte een lang verhaal.

Daarna gingen ze nog even naar buiten en zwommen ze zachtjes met elkaar pratend door de vijver.

Het water was zwart en klotste tegen hun flanken.

'Springt u wel eens?' vroeg de kikker.

'Nee' zei de walrus. 'Ik geloof het niet'.

'Wat doet u dan wel?' vroeg de kikker.

'Ik weet het niet,' zei de walrus. 'Ik weet het echt niet'.

Zij zwommen terug naar huis.

'Bent u moe?' vroeg de kikker toen ze weer in zijn ondergelopen kamer tussen de rietpluimen zaten.

'Ja!' zei de walrus. 'Dat ben ik. Wat leuk dat u dat vraagt!'

Niet lang daarna sliepen zij, in het riet, onder de waterlelie, niet ver van de kant.

Een verhaaltje van Toon Tellegen.

Buddy

Vriend

Maatje

Peter/Meter

Duopartner

Coach

Vrijwilliger

Deelnemer

Betrokken buitenstaander

Walrus

Kikker

Allemaal verschillende woorden. Allemaal pogingen om namen te geven aan 2 mensen die voor een bepaalde periode samen optrekken om voor een bepaalde reden samen 'iets' te doen .

Niet zomaar 2 mensen. De ene heeft overschot aan tijd, aan vaardigheden, aan kennis en kunde, en wil die overschot delen. De andere heeft nood aan kennis, aan vaardigheden, aan een duwtje in de rug, aan gezelschap en kan wat extra hulp gebruiken. Als men wat geluk heeft in het leven, dient die extra hulp zich aan via familie, vrienden, kennissen, kameraden, collega's, familie van vrienden, kennissen van collega's, of enig andere combinatie. Wie minder geluk heeft doordat het leven anders loopt, kan niet terugvallen op zo'n netwerk van mensen. Dan hebben mensen soms baat bij gearrangeerde ontmoetingen, bij georganiseerde vriendschappen.

De eerste initiatieven van dit soort georganiseerde vriendschappen ontstonden in de jaren 60 van vorige eeuw in de Verenigde Staten. De eerste Aidspatiënten, vooral homo's, hadden in de laatste fase van hun ziekteproces nood aan iemand die hen bijstond, een buddy. Aids was toen nog een dodelijke ziekte, een buddy deed dus eigenlijk aan stervensbegeleiding. Deze georganiseerde nabijheid waaide over naar Europa. Toen later Aids niet langer levensbedreigend was, veranderde de inhoud van wat buddy's deden naar meer zorg bij het leren leven met HIV. Nog later breidde deze manier van werken uit naar niet alleen mensen met HIV, maar naar mensen met een ongeneeslijke ziekte.

Ondertussen ontstonden er vooral in Nederland, tal van initiatieven waar men ontmoetingen arrangeerde voor mensen met psychische kwetsbaarheid. Ook in Vlaanderen kreeg dit navolging. Als

we op dit moment 2 minuten googlen op het internet, vinden we een uitgebreide lijst van allerlei initiatieven die duowerkingen inzetten in allerlei domeinen, met allerlei doeleinden.

Een greep uit wat er in Vlaanderen allemaal bestaat:

Een buddy voor mensen met hiv

Een buddy voor mensen met schulden

Een buddy voor mensen met een psychische kwetsbaarheid

Een buddy voor mensen die dakloos zijn

Een duo-partner voor mensen die in armoede leven en daardoor moeilijk toegang hebben tot cultuur

Een buddy voor kinderen en jongeren uit kwetsbare gezinnen en die extra steun op school kunnen gebruiken

Een taalbuddy

Een buddy voor jonge moeders in een maatschappelijk kwetsbare positie

Een buddy voor vereenzaamde homo's en lesbiennes boven de 65

Een buddy voor thuiswonende personen met dementie

Een buddy voor zwangere vrouwen die in een situatie van achterstelling leven

Een buddy om het sociale netwerk van derdelanders te verstevigen

Een buddy voor mensen die werkzoekend zijn

Een buddy voor iedereen?

Wij vinden het razend interessant om van dichterbij kennis te maken met al die initiatieven, en zien aan de opkomst van vandaag dat jullie daar ook zin in hebben. Het lijkt ons ook boeiend om samen eens van dichterbij te kijken naar onze praktijken, en in kaart te brengen wat de verschillen zijn tussen onze manieren van werken. En vooral ook te onderzoeken of er gemeenschappelijke kenmerken te ontdekken zijn.

Wij, dat zijn een aantal organisaties die elkaar 2 jaar geleden gevonden hebben rond de methode van duo-werkingen, het lerend netwerk duo-methodieken. Weliswaar vanuit verschillende domeinen (geestelijke gezondheidszorg, armoedebestrijding, gemeenschapsontwikkeling), vertrekkend vanuit verschillende thema's (vrije tijd, cultuur, vrijwilligerswerk), gericht op verschillende doelgroepen (mensen met een psychische kwetsbaarheid, mensen in armoede, mensen met een migratieachtergrond). Maar met een gemeenschappelijk visie: wij zijn overtuigd van de kracht van duo-werkingen.

We organiseerden in maart 2014 een eerste Trefdag. Deze Praktijktafel is ons tweede initiatief. En er volgen er zeker nog!

Wij maakten een website, om kennis en ervaring te bundelen rond duo-werkingen in Vlaanderen. Neem zeker eens een kijkje op <https://sites.google.com/site/duowerkt/home>! Ga na of je duo-werking er al op staat. Zo nee, laat het ons weten. Geef interessante informatie door. Stuur foto's van duo's op. Kortom: maak er mee jouw website van!

Vanuit Samenlevingsopbouw en vanuit Recht-Op hebben we in het voorjaar van 2014 een voorzet gegeven in een poging om de duo-werking te beschrijven. We vertrokken daarbij uit de ervaringen opgedaan in 2 projecten: 'Een paar apart' en 'Mix & Match'.

'Een paar apart' is een project van Recht-Op, een Antwerpse vereniging waar armen het woord nemen. 'Een paar apart' ontstond 15 jaar geleden en is een project met twee doelstellingen: het netwerk verruimen van mensen in armoede en mensen in armoede aan cultuur laten participeren. In duo gaat een persoon in armoede en een persoon niet in armoede op uitstap naar een Antwerps cultuurhuis. De drempels die mensen in armoede ervaren om te kunnen participeren aan cultuur

worden binnen het project zoveel mogelijk ondervangen. Tegelijkertijd trachten ze deze drempels aan te kaarten bij beleids-verantwoordelijken, zowel op stedelijk als op Vlaams niveau.

'Mix & Match' is een project van het toenmalige Antwerpse Minderhedencentrum De8 en Samenlevingsopbouw Antwerpen stad, in samenwerking met het Servicepunt Vrijwilligers van de stad. Duo's van actieve vrijwilligers en nieuwe vrijwilligers in maatschappelijk kwetsbare posities gaan samen aan de slag in tal van Antwerpse vrijwilligersorganisaties. Vrijwillige coaches ondersteunen de duo's. Zo maakt 'Mix & Match' vrijwilligerswerk mogelijk voor meer mensen.

Vanaf 2015 heeft het Servicepunt Vrijwilligers van de stad Antwerpen Mix & Match opgenomen in hun werking. Ze doen dit in een convenant met partner Pegode vzw. Pegode vzw gebruikt de duo-methodiek bij mensen die deze extra ondersteuning nodig hebben om als vrijwilliger aan de slag te gaan.

Bij die eerste poging van Samenlevingsopbouw en Recht-Op hebben we al een aantal gemeenschappelijke kenmerken ontdekt. We lichten ze kort even toe.

Gelijkwaardigheid. Lijkt ons een absolute voorwaarde in duowerkingen. Mensen in kwetsbare posities zijn hier zeer gevoelig aan: ze hebben zich in hun leven al te vaak minderwaardig gevoeld. Het lijkt alsof ze hierdoor een zesde zintuig ontwikkeld hebben voor ongelijkwaardige contacten met andere mensen. Ze verdragen het –terecht- niet dat anderen op hen neerkijken, hen vanuit de hoogte behandelen, hen betuttelen of pamperen. Iemand verwoordde het zo: 'Ik wil wel *begrip* voor hoe ik leef, maar *geen medelijden*'. Hoe krijgt dit vorm in jouw project? Wie bewaakt de gelijkwaardigheid? Op welke manieren? Het is van essentieel belang deze gelijkwaardigheid te bewaken. In mijn project noem ik iedereen bewust deelnemers. Ik maak geen onderscheid tussen deelnemers en vrijwilligers, omdat dit gelijkwaardigheid in de weg staat. Een duo-traject is geen hulpverlening.

Vrijwilligheid. Vinden we heel belangrijk, omdat we denken dat empowerment beter werkt als mensen vrijwillig deelnemen.

-Kiezen mensen uit eigen keuze om in een duowerking in te stappen, of worden zij ertoe 'verplicht'.

- De niet-maatschappelijke kwetsbare duopartner neemt zijn engagement niet op vanuit een professionele context, maar vanuit een eigen, vrije keuze. Zo kan er een authentieke verbinding ontstaan tussen twee personen.

-Het gaat bovendien om een informeel contact: van de ene mens tot de andere mens. Een ontmoeting tussen gelijken. Dat is helemaal anders in de zogenaamde "formele" contacten bv. in het kader van hulpverlening: het verschil in positie tussen hulpverlener en cliënt zal daar altijd blijven bestaan. Dat informele karakter doet iets met de maatschappelijk kwetsbare duopartner. Het kript zijn of haar zelfwaardegevoel op te weten dat die persoon dat niet doet omdat hij/zij daarvoor betaald wordt, maar omdat hij/zij op stap *wil* gaan met hem/haar.

Thema: de keuze van het thema waarrond je duo's samenbrengt, is wellicht afhankelijk van de doelstelling van je project. We vragen ons af in welke mate een thema invloed heeft. Sommige thema's werken volgens ons meer verbindend dan andere. Sommige thema's zijn meer vrijblijvend dan andere. Bij sommige thema's valt er voor de beide personen van het duo veel te ontdekken. En doet men samen echt hetzelfde doet (vb. wandelen, naar theater gaan, samen vrijwilligen)? Sommige thema's zijn meer beladen en hebben een meer normatief karakter (vb. het vinden van werk, het beheren van schulden, het opvoeden van kinderen). Vandaag zitten hier projecten die inzetten op 'vrije tijd'. Volgens ons een verbindend, vrijblijvend thema, waarbij duo's samen hetzelfde doen.

Rol van de werker. De werker leidt alles in goede banen, bewaakt de koers en de doelstellingen. De werker coacht, bemiddelt, herkadert. Hij of zij schetst wat het met mensen doet om kwetsbaar door het leven te gaan over armoede, migratie, ziekte, dakloosheid, verslaving, psychische kwetsbaarheid. De werker matcht de duo's. In alle projecten die we tot nu toe tegenkwamen, hoorden we bijna nooit dat het niet klikt tussen de duo-partners. Dit is wellicht te danken aan het vele voorwerk door de werker. Is een gezonde dosis mensenkennis en een fijn aanvoelen dan een voorwaarde? Het klinkt in ieder geval als hard werken! Hoe is dat in jouw project?

Structureel werk. Essentieel, anders kan je voor eeuwig en één dag mensen individueel ondersteunen. Wat op zich erg waardevol is. Maar het is ook nodig om mechanismes van achterstelling en uitsluiting blijvend aan te kaarten. En te streven naar realisatie van rechten voor alle mensen in maatschappelijk kwetsbare posities. Je bereikt dus een beperkt aantal mensen, maar proberen veranderingen teweeg te brengen voor alle mensen in een maatschappelijk kwetsbare positie. Krijgt het werken aan structurele veranderingen een plaats in jouw project?

Vanaf januari 2016 krijgt deze eerste poging van ons om vast te pakken wat maakt dat een duo-werking werkt, en wat dan belangrijke werkprincipes kunnen zijn een waardig vervolg: Bea Van Robaeyns en Vicky Lyssens-Danneboo, onderzoeksters binnen de Karel De Grote-Hogeschool in Antwerpen starten dan met een onderzoek van 2 jaar naar de kracht van duo-werkingen in Vlaanderen. We houden je zeker op de hoogte van het ongetwijfeld waardevol materiaal dat dit onderzoek zal opleveren!

Je merkt het: er is nog veel denkwerk te doen. Belangrijk denkwerk. Maar laat ons bij al dat denken niet vergeten dat het eigenlijk om iets heel simpel gaat: iemand zet zich samen met iemand anders. Samen praten ze wat, en zwemmen ze wat rond. Zoals de walrus en de kikker.